

camii je brez dvojbe najbolj marljiva Marija Jurić (Zagorka), sotrudnica „Obzora“. Njeno „Roblje“ se je mnogo čitalo in je predstavljeno celo na poljsko, a lani so se prav uspešno igrali v zagrebškem gledališču trije njeni manji igrokazi. „Vladko Šaretić“ je njeno najnovejše delo, v katerem je opisala mladega uradnika, doktorja prava, ki ima mnogo čuvstva, a malo poštenja in značaja; njegova maksima je, da se vzpenja od lestvice do lestvice vedno višje in višje. Šaretić se zagleda v lepo, pošteno deklico, blagajničarko v prodajalnici, dasi je že napol zaročen s hčerko visokega uradnika, kateri mu bode pomagal k boljši bodočnosti. Ona ni poznala niti očeta niti matere in je imela o svetu trpke nazore; ni se brigala za ljudi in ni se sramovala poštenega dela. Šaretić pred njo zatajuje svojo pravo naravo, se dela poštenega in rodoljubnega, dokler naposled ne osvoji srca dobre deklice, kateri ugaja njegova navidezna odkritosrčnost. Vendar še za časa izpregleda, izve njegovo preteklost in sedanost in ga pahne od sebe; ali njeno srce je strto in osuli so se cvetovi njene prve ljubezni. Pisateljica teče pripovedovanje prav gladko; v svoji povesti je prav odkritosrčno odkrila marsikatero rano našega družabnega življenja. Ljudje, kakršen je Vladko Šaretić in njegov prijatelj Nácek, živé med nami, dasi je skoraj malo neverjetno, da bi Šaretić, kakor ga je ona v njegovem občevanju z Zdenko opisala, bil tako podel in neznačajen. Prović in Provićka sta simpatični osebi, in dobro bi bilo, da je med hrvaškim srednjim slojem več takih. Pisateljica je v svojo povest prav spretno vplela tudi zadnje zagrebške demonstracije in volilne borbe, vendar slučaj s pristavom Danovičem zveni prav neverjetno in bi ne bilo škoda, če bi ga ne bilo. Naj bi se rane, katere je pisateljica odkrila v hrvaškem političnem in družabnem življenju, skoraj zacelile! To je izvestno želela, in to želimo tudi mi.

J. Barlè.

IZ DRUGIH KNJIŽEVNOSTI.

Joseph Wilpert: *Die Malereien der Katakomben Roms*. 2 zvezka folio 41 × 30 cm (1. zvezek XIX in 596 strani, 54 slik; 2. zvezek 267 listov slik, med temi 133 v barvah). Herder v Freiburgu 1903. Cena 360 — 396 K. — To delo krščanskega arheologa msgr. Wilperta, najboljšega zdaj živečega poznavca katakomb, bo prišlo v tej sijajni izdaji, kakor je izšlo, le malokateremu naših čitateljev v roke; pa vendar, ali bolje, prav zato naznanjamo to knjigo. To

Wilpertovo delo je namreč doseglo občudovanje in soglasno priznanje vseh strokovnjakov. Saj je v resnici delo velike važnosti, da, epohalnega pomena v analih krščanske arheologije, in reči moramo, da je najlepše delo o katakombah, kar jih je doslej izšlo.

G. B. de Rossi, oče krščanske arheologije († 20. sept. 1894), je izdajal monumentalno delo „Roma sotterranea“. Izšle so tri knjige. Wilpertovo delo je zdaj nadaljevanje Rossijevega truda ter ga završuje kot IV. zvezek; zato je izšlo poleg nemškega izvirnika tudi v laškem jeziku. Wilpert je učenec de Rossijev. Ta je vzpodbudil Wilperta na delo. Zelo učene in kritične razprave, ki jih je izdal Wilpert že prej kot nekako pripravo za to veliko delo, kažejo, da je bil Wilpert najzmožnejši, da nadaljuje delo svojega slavnega učitelja in popiše slike, katerih se je mogel de Rossi le povrhom dotakniti. To nalogo je rešil gotovo v Rossijevem duhu; da, še več, Wilpert je močno povzdignil krščansko arheologijo.

Prelat Wilpert raziskuje kritično vse slike katakomb, ki so jih doslej odkrili; mnogo jih je Wilpert sam odkril. V tem se razlikuje od vseh drugih podobnih del, ki se bavijo ali s slikami ene same katakombe, ali pa s slikami ene vrste prizorov. Tu pa gledamo prvič pred seboj vso starokrščansko slikarsko umetnost, ki se nahaja v krščanski podzemeljski nekropoli v Rimu.

Wilpertovo delo je sad 15 letnega truda. V uvodu pripoveduje, koliko truda ga je stalo, da je zbral vse gradivo, zlasti za slike. Izvršene so po mnogih silno natančnih fotografijah avtorja. Vse delo, tudi akvareliiranje fotografij, se je moralo izvršiti v katakombah, da so dosegli popolno istinitost v risbi in barvi. In uspeh? Slike so tako dovršene, tudi one v barvah, da lahko rečemo: Kaj boljšega ni mogla ustvariti moderna tehnika barvotiska. Kdor je videl le nekoliko slik v katakombah in jih zdaj primerja s temi reprodukcijami, bo videl, kako naravne so, občudoval bo skrb in vztrajnost Wilpertovo in natančnost v tehnični izvršitvi, katero je skozinsko nadzoroval Wilpert sam. Stroški so morali biti velikanski. Pa trud je zdaj poplačan. Krščanska veda ima učeno kritično delo, s katerim se sme ponašati. Veleobsežen substrat je, trdna in zanesljiva podlaga, na kateri bo mogoče dalje raziskavati.

Tekst je razdeljen na dva dela. V prvem delu so ona raziskavanja, ki so potrebna za splošno znanje o slikah v katakombah. Najprej je opisana tehnika slik s podatki o slikarjih (1. poglavje). Na drugem mestu raziskuje razmerje krščanske umetnosti do poganske, raz-

bira vse to, kar so privzeli krščanski umetniki iz poganske umetnosti in kaj so sami ustvarili (2. pogl.); našete so vse iz poganske umetnosti sprejete oblike. Dalje raziskava pisatelj obleke (3. pogl.), kako so nosili v Rimu lase in brado (4. poglavje), vprašanje o portretih (5. pogl.) in o gestih (6. pogl.) oseb, ki jih predstavljajo slike. To je potrebno vedeti, da moremo zanesljivo razlagati slike in zatrdno določiti starost fresk (7. pogl.). Slede opomnje o umetniški vrednosti slik (8. pogl.), navajajo se načela, po katerih mora arheolog razlagati slike verske vsebine (9. pogl.), posamezno se to razlaga o slikah iz II., III. in IV. stoletja (10. pogl.). Slednjič kaže pisatelj, kako so se slike do danes ohranile (11. pogl.) in kako so se doslej objavljale (12. pogl.). — Drugi del knjige se bavi z vsebino slikarij. Wilpert ni razdelil slik v ikonografske, bibliške, liturgijske itd., ampak v skupine po predmetih in prizorih in je obdelal vsako skupino zase. Prve so kristološke slike, ki predstavljajo večkrat tudi Mater božjo (13. pogl.); največ jih je in tudi najstarejše so. Za temi pridejo slike o krstu (14. poglavje) in evharistiji (15. poglavje); ker je evharistija zagotovilo vstajenja, je obdelal Wilpert takoj slike o vstajenju (16. pogl.). Za temi so freske, ki se ozirajo na greh in smrt (17. pogl.); razlagati jih je treba kot izraz priprošnje, naj Bog pomaga dušam umrlih (18. poglavje.). Dalje so slike o sodbi (19. pogl.) in take, ki predočujejo prošnjo, naj sprejme Bog duše umrlih v nebeško blaženstvo. Kot sklep slik verske vsebine so freske, ki predstavljajo umrle (21. pogl.) in svetnike (22. pogl.). H koncu je opis podob iz navadnega življenja: obedi po rajnih (23. pogl.), delavci in obrtniki (24. pogl.).

Vsa ta raziskavanja sloné na čez dvesto s slikami okrašenih spomenikih; nad eno tretjino jih je objavljenih prvič. Nedvomno se bo število slik vsled nadaljnih izkopavanj pomnožilo, toda kakor kaže, novih važnih slik ne bo več mnogo. Morda se bo sodba o posameznostih doslej odkritih slik izpremenila, da ne bodo vsi pritrudili v vsem sedanji razlagi. Wilpertu ostane pa zasluga, da je dvignil krasen in dragocen zaklad. Glede važnosti se dajo slike v katakombah primerjati z zapiski na papiru, ki so jih našli v egiptovskih grobih in ki nam poleg drugega odpirajo toliko pogledov v verske nazore starih Egipčanov. In ko gledamo slike v katakombah, se prepričamo o življenju, veri, bogoslužju, o šegah in navadah prvih kristjanov. Koliko tvarine za apologeta, dogmatika, zgodovinarja! Sklepi, ki jih dobimo iz razmotrivanja teh slik glede verskih resnic,

zlasti glede posmrtnega življenja, so tem dragocenejše, ker segajo nekateri spomeniki tik do apostolskih časov. Te slike so vedno določne in jasne. Na njih je očitno izpričano, da se niso verske resnice v početku krščanstva ozna njale le površno, nedoločno in negotovo. Jasnost nauka najdemo že v najstarejšem času. Tudi ni najti v slikah nobenega nasprotja. Slike iz najstarejše dobe se vjemajo popolnoma s slikami poznejših stoletij. Preprosta je umetnost v katakombah, resna je, lepa je in kaže, da prvi kristjani niso sovražili umetnosti, kar se je tolikrat krščanstvu očitalo. Wilpert pravi, da ga je uprav spoznavanje teh resnic dosti poplašalo za ves nepopisljivi trud, ki ga je imel s svojim delom. *Josip Dostal.*

Slavische Romanbibliothek. Pod naslovom „Slavische Romanbibliothek“ je začelo založništvo J. Otta v Pragi izdajati zelo važno knjižnico. Že nekoliko let sem se prevaja v nemščino precej marljivo iz slovanskih književnosti; prevodi so pa izvečine slabi in se tudi prevaja le iz najbogatejših književnosti, iz ruske in poljske. Iz ostalih književnosti, posebno iz češke in jugoslovanske, se je prevajalo dozdej zelo malo. Ta nedostatek hoče odstraniti založništvo Ottovo s svojo „Slovansko romanovo knjižnico“, katera bode prinašala imenitne povesti vseh slovanskih književnosti. „Slav. Romanbibliothek“ pravi, da bode odprla svoje predale vsem umetniškim strujam; zlasti bode sprejemala v svoje predale ona dela, v katerih se zrcali svojstvo dotičnega slovanskega rodu. Urednik podjetja je g. Jaroslav Kamper, znani češki estetik in kritik. Kot prvi zvezek je izšel prevod J. Zeyerjevega spisa „Roman o zvestem prijateljstvu Amila in Amisa“. Prevod je oskrbela Joza Höckerova. Le-ta Zeyerjev roman je mojstrsko, umetniško delo, ki bo s svojo poezijo in s svojim bogatim dejanjem gotovo navdušilo vsakega bravca za novo podjetje. Knjižnica izhaja v snopičih po 32 h; vsi snopiči in zvezki so v elegantni opravi.

Fr. Štingl.

William Ritter: Fillette slovaque. „Mercure de France.“ Paris. 1903. Prix 3·50 fr. — Slovaško, izgubljen slovanski kot, nad katerim obupavajo slovanski politiki in narodni gospodarji, je vzbudil v srcu francoza Williama Rittera, ki je imeniten estetik in pesnik, simpatijo do zatiranega naroda slovaškega. William Ritter je dalj časa živel v nitranskem kraju na Slovaškem in pripravlja v tem kraju celo vrsto potopisnih črtic, izmed katerih so že v tisku „Chez les Slovaques“ in knjiga studij „L'art tchèquo-slovaque“. Knjiga „Fillette